

Схвалено та рекомендовано

науково-методичною радою КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради» до використання у практичній діяльності вчителями-логопедами та вчителями-дефектологами інклюзивних освітніх закладів, інклюзивно-ресурсних центрів, практичними психологами закладів загальної середньої освіти (Протокол № 5 від 23 лютого 2021 року)

Укладачі: А.К. Чаговець, вчитель-дефектолог ДОМРЦ, спеціаліст першої категорії;
О.С. Лобуренко, вчитель-дефектолог ДОМРЦ, спеціаліст.

Рецензенти: О.А. Базилевська, доцент кафедри загальної, спеціальної педагогіки, реабілітації та інклюзивної освіти, кандидат педагогічних наук КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДООС»,

С.І. Васильковська, директор ДОМРЦ, Заслужений працівник освіти України, вчитель-дефектолог вищої категорії, вчитель-методист,

Посібник містить матеріали стосовно етапів формування мовлення дітей раннього віку, причини затримки мовлення та практичні рекомендації. Призначений для фахівців спеціальних та загальноосвітніх навчальних закладів з інклюзивною формою навчання: логопедам, вчителям-дефектологам, педагогам, батькам.

Зміст

Вступ

Частина 1. Рання комунікація

Період активного мовлення

Причини порушень формування мовленнєвого розвитку дітей

Період удосконалення мовленнєвих навичок

Частина 2. Практичні поради для довербального періоду

Ігри з дітьми для запуску мовлення

Висновки

Джерела інформації

Вступ

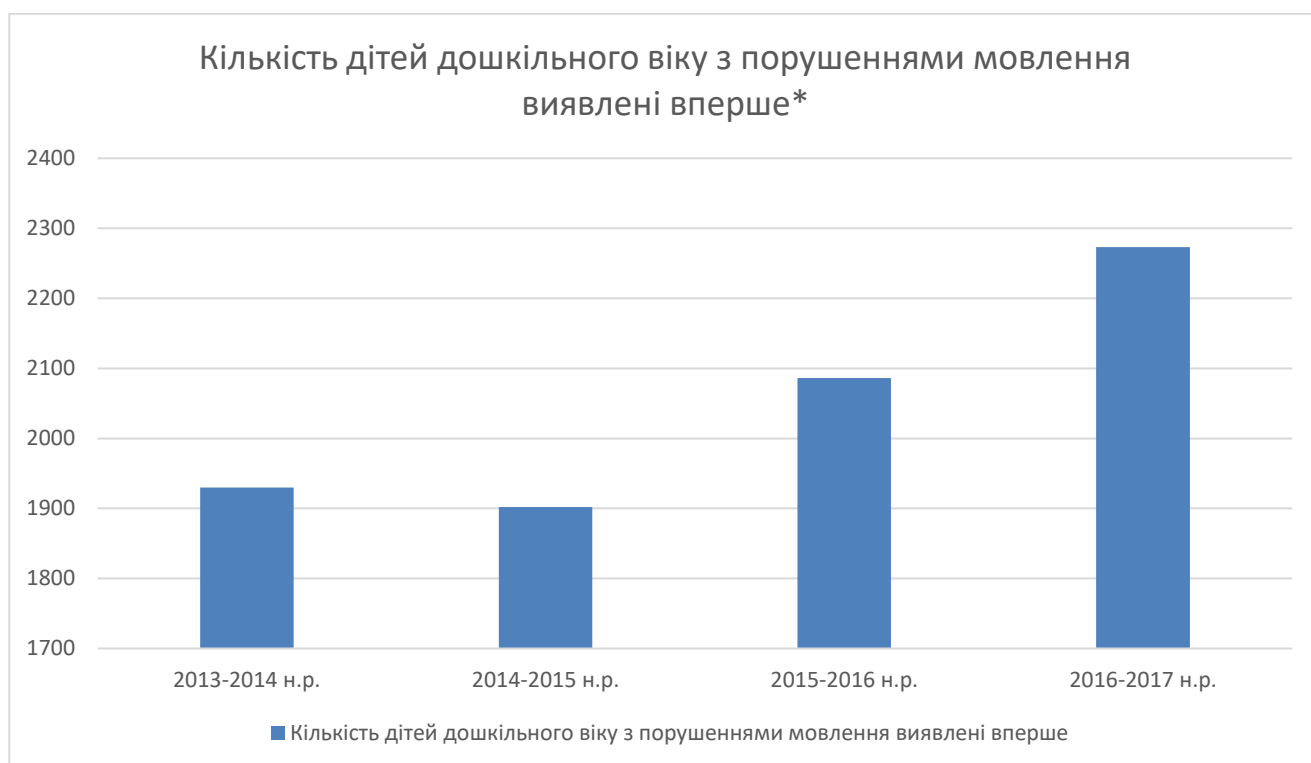
Найсучаснішею та найпоширенішею проблемою сьогодення в розвитку дитини - є порушення або відсутність мовлення. За останнє десятиріччя ця проблема набирає оберти. Цією проблемою займалися відомі вчені-практики, такі як: Р.Є. Левіна («Основні теорії та практики логопедії» М.,1968), С.С. Ляпідевський («Анатомо-фізіологічні механізми мовлення» М.,1969; «Невропатологія» М.,1965), В.К. Орфинська («Принципи будування диференціальної методики навчання алаликів на основі лінгвістичної класифікації форм алалії» Л., 1963), О.В. Правдіна («Логопедія» М.,1973), О.Ф Рау («Логопедія – підручник для студентів» М., 1969) та інші. За допомогою їх трудів ми мали можливість встановлювати причини появи тих чи інших мовленнєвих порушень. Але час іде – світ змінюється. Мовленнєві порушення нікуди не зникли, навпаки цю проблему вже можна порівнювати з епідемією. Протягом всього часу свого існування «мовленнєве» питання мало свої особливості виникнення так само як і особливості впливу на цю проблему. Особливістю наших часів, сміливо можна назвати, - технологічний прогрес.

В цьому посібнику ми зупинимося на основних етапах розвитку мовлення у дитини: довербальний період (рання комунікація), період переходу до активного мовлення, та період удосконалення мовлення. Розглянемо основні причини виникнення мовленнєвих порушень, звертаючи особливу увагу на сучасні причини. Запропонуємо обрані ігри, які є найулюбленішими серед дітей нашого центру та найпродуктивнішими за своїми показниками.

За роки незалежності України чисельність дитячого населення зменшилася на 57,6 %, при цьому чисельність дітей з інвалідністю зросла більш як у два рази, тобто загальна кількість дітей з інвалідністю збільшилася з 0,5 % до 1,98 %. Разом з тим в Україні відсутні офіційні статистичні дані щодо чисельності дітей раннього віку з порушеннями мовлення та ризиком появи таких порушень. Досвід іноземних країн і сучасні міжнародні дослідження свідчать, що в перші роки життя приблизно 13 – 18 % дітей мають затримки розвитку та ризик їх виникнення, тобто в Україні понад 289 тис. дітей віком 0 – 4 років можуть потребувати комплексної допомоги, яка повинна надаватися відповідно до сучасних науково обґрунтованих підходів.

Таб. 1 Кількість дітей дошкільного віку Дніпропетровської області з порушеннями мовлення (згідно інформаційних звітів КЗО «ДОМРЦ» ДОР)

Категорія дітей дошкільного віку	2013-2014 н.р.			2014-2015 н.р.			2015-2016 н.р.			2016-2017 н.р.		
	Загальна кількість	Отримали консультацію	Виявлені вперше	Загальна кількість	Отримали консультацію	Виявлені вперше	Загальна кількість	Отримали консультацію	Виявлені вперше	Загальна кількість	Отримали консультацію	Виявлені вперше
З порушеннями мовлення	9417	2011	1930	9989	1962	1902	9967	2148	2086	9953	2336	2273

* згідно даних авторської комп'ютерної інформаційно-статистично-аналітичної супровідної програми «Help»

Частина 1. Рання комунікація

Рання комунікація або довербальний період – це є фундамент для подальшого мовленнєвого розвитку дитини.

Комунікація – це процес обміну інформацією між двома або більше особами, спілкування за допомогою вербальних та невербальних засобів із метою передавання та одержання інформації.

Нас цікавить період ранньої комунікації, який починається від народження дитини до 1 року. Це період початкової взаємодії дитини з оточуючим середовищем. Дитина з'являється на світ зі своїм набором базових потреб. На думку немовляти, дорослі не завжди роблять те, що йому потрібно, та не так, як йому потрібно, а ще й не в тому місці та не в той час. Тому виникає необхідність повідомити про це.

Невербальні сигнали, які може використовувати дитина раннього віку це: міміка, рухи, поза та, як показує досвід, найдієвий спосіб привернути до себе увагу – крик-плач! Завдання дорослого у цей період – навчитися розуміти сигнали дитини. Сигнали, які посилає немовля, можна поділити на позитивні та негативні. Наприклад, коли дитини рухається, змінюючи положення свого тіла на незвичні та незручні пози (випинає живіт, опираючись головою та ніжками о поверхню), чи коли дитина напружується, стримуючи дихання та активно використовує міміку (при напруженні у дітей швидко змінюється колір шкіри, червоніє) – такі сигнали можна віднести до негативних. Це може свідчити про наявність дискомфортних відчуттів. Чи навпаки, коли дитина спокійно лежить, розглядаючи предмети, вокалізує (гулить, лепече) – це свідчить про те, що зараз все задовольняє малечу. Головною потребою дитини в період від народження до 1 року є наявність дорослого поряд. Дорослого, який зрозуміє, що зараз болить, чи хочеться їсти, або взагалі все добре та хочеться нестримних веселощів. Дорослого, який знайомить з навколишнім світом, зі світом відчуттів, співає, розмовляє, навіть бавиться, переходячи на «мову немовля». Маючи такого дорослого поряд, дитинка вже наприкінці цього періоду починає користуватися своїми першими жестами (дай, привіт-пока...) та навіть звуконаслідувати та навіть вживати свої перші прості слова.